

Центр міської історії Центрально-Східної Європи
Львів, вул.Академіка Богомольця, 6
тел. +38-032- 275 17 34
www.lvivcenter.org

Перед Другою світовою війною Львів був центром єврейського культурного, релігійного і політичного життя. Письменники, художники, науковці і сатирики жили й працювали в цьому місті, створюючи креативні середовища. Завдяки їхній спадщині, ми можемо використати нашу уяву, щоб повернутися у часі до складної мультикультурної реальності довоєнного Львова.

Міжнародна група студентів досліджувала місця, пов'язані з єврейським життям Львова, місця взаємодії й культурного обміну, а також трагічні сторінки історії львівського гетто.

Ця колекція листівок є запрошенням до спільних роздумів над проблемами і можливостями збереження єврейської спадщини для майбутніх поколінь львів'ян.

Проект реалізований в рамках літньої школи “Єврейська історія, спільне минуле і спадщина: культура, міста, середовища” Центру міської історії Центрально-Східної Європи у Львові (11.07-05.08.2016).

Автори проекту: Агнешка Вітковська-Крих (Польща), Агнешка Кайчик (Польща), Еліна Кац (Україна), Вікторія Ликова (Україна), Юліана Міколуцкая (Білорусь), Олександр Пилипенко (Україна-Польща).

МИНУЛЕ, СЬОГОДЕННЯ ТА ПАМ'ЯТЬ:
новий погляд на єврейський Львів

W teatrze Nowości wystawiono operetkę - tą pod reżyserią Michała Tatrzańskiego na ogół starannie dając jej bardzo dobrą obsadę w osobach pań Heleny Milowskiej i Haliny Rapackiej oraz pp. Tadeusza Łowczyńskiego i Michała Tatrzańskiego. (...) W pierwszym akcie odtańczyli najpiękniejsze przedstawicielki zespołu baletowego taniec "bojarski", w trzecim zaś groteskowo "Polka Policyantka" wykonana przez L. Ciesielską i J. Ciesielskiego wywołała burzę oklasków. (Recenzja z gazety "Chwila", 1924 r.)

В театрі Нової поставив цю оперетку режисер Міхал Татшанський, загалом старанно добравши дуже добрий акторський склад в особах пані Гелени Мільовської і пані Галіни Рапацької, а також панів Тадеуша Ловчинського і Міхала Татшанського. (...) В першому акті відтанцювали найбільш вродливі представниці балету танець "боярський", а в третьому гротескно "Полька поліціантка", виконана Л. Цесельською і Я. Цесельським, викликала шквал оплесків. (Рецензія з газети "Chwila", 1924 р.)

фото: Театр "Nowości", пасаж по вул.Сонячний (Куліша) 23-25, 1930-і рр. Колекція О.Коробова

Muzeum żydowskie przy Żydowskiej Gminie wyznaniowej (ul. Bernsteina 12, II p.) zawdzięcza swe powstanie gronu przyjaciół zabytków, które gromadziło je od szeregu lat... Muzeum otwarte jest każdego dnia (10—2). Wstęp wolny. Kustoszem honorowym jest art. mal. Ludwik Liliej. (Z "Przewodnika turystycznego po Lwowie" A.Medyńskiego, 1936)

Музей Єврейської релігійної общини (вул. Бернштайна, 12, 2 поверх) завдячує своє існування колу шанувальників старовини, яке збирало пам'ятки впродовж багатьох років... Музей відкрито кожен день (10 – 2). Вхід безплатний. Головний хранитель – художник Людвік Лілле. (З "Туристичного путівника по Львові" А.Мединського, 1936)

фото: Колишнє приміщення музею Єврейської релігійної общини, вул.Шолом-Алейхема,12 (сучасний стан)

“Львів, бачте, вже зовсім не те, що Броди. По-перше, саме по собі місто – чистота, ширина, краса! Не намилиєшся! Звісно, і у Львові є вулиці, такі ж, як і в Бродах, що ними серед літа можна пройти лише в калошах, затуливши ніс. Зате посеред міста розкинувся парк, у якому дозволено гуляти всім, навіть козам. Вільна країна! А які люди!” (Шолом Алейхем, 1907 р.)

фото: Львів, 1900-1907 р. Колекція бібліотеки Інституту народознавства при НАНУ

טעאטער „קאלאסאום“

דירעקציע ה. סאנדלער

גאסטשפילען פון וועלט-בעריהמטען סטאר
דעם זינגענדיגען, טאנצענדיגען און פייפענדיגען

פסח'ל בורשטיין

מיט'ן אנטייל פון

נאדיא קארעני און חנה לעווין
דיינא פריימאן 28-טען. מארגען שבת. 29-טען
און טעגליך 8:30 אוועק

לאנג קרווארסעס פרעמיערע דער גרעסטער שלאגער פון אמעריקא

— איז —
גארטן פון ליבע

יידיש האָט נאָך ווײַט נישט געזאָגט דאָס לעצטע וואָרט. עס אַנטהאַלט אוצרות וואָס זענען נאָך נישט אַנטדעקט פֿאַר דער גרויסער וועלט. עס איז אַ לשון פֿון מאָרטירער און קדושים, פֿון טרוימער און מקובלים - רײַך אין הומאָר און אין זכרונות, וואָס דער מין מענטש טאָר נישט פֿאַרגעסן. אין אַ פֿיגוראַטיוו זין איז יידיש דאָס קלוגע און אונטערטעניקע לשון פֿון אונז אַלעמען, דער אידאָם פֿון דער דערשראָקענער און האַפֿנדיקער מענטשהייט.
יצחק באַשעוויס זינגער, 1978

Їдиш ще не сказав свого останнього слова. Він має скарби, котрих світ іще не відкрив. Це була мова мучеників і святих, мрійників і каббалістів, багата гумором і пам'яттю, котру людство ніколи не може забути. У переносному сенсі, їдиш це скромна і мудра мова усіх нас, ідіома Людства, повного страху і надії. (Ісаак Башевіс Зінгер, 1978)

фото: Афіша львівського театру "Colosseum" на їдиші, Der Najer Morgen, №173, 1933

און אין אַ גאַסן-עק
דאָ קאָן מען באַקומען קאַווע - אַ ברויך קלעבֿיק געטראַנק
וואָס קאָן ווײַ דער בלאַזער טאַבאַק-רויך ווייך צערטלען.
זיבן טאָג שאַקלען זיך אויף אַ בלעך-שילד מיט אַ לילאַ לאַקירטער פֿוגור
טרויעריקע אויסגעצויגענע שטרעך פֿון אַן אויפֿשריפט:
דאָס חויז צור שיינע גאַבריעל.
דאָ קאָן מען פֿאַרנעפֿלען אַ צעבראַכן קאַרץ. איין אָונט און אַ צווייטן.
דברח פֿאַגעל, "פֿאַרשטאַט-חיזער", 1930

а он на тому розі
там купують каву: липкий, брунатний
напій.
він ніжно пестить, як і синій дим.
сім днів хитаються на вивісці із бляхи
з бузковою фігурою по лаку
смутні довгасті літери: дім красуні
Габрієли.
тут можна вкоїти розбите серце. на
вечір-другий.
(Дебора Фогель, "Передміські кам'яниці", 1930)
(переклад з їдишу Ю.Прохаська)

фото: фрагмент інтер'єру
кав'ярні "Sztuka", 1908-1914,
колекція І.Котлобулатова

W przydzielonym mieszkaniu było tak ciasno i mieszkali tacy ludzie, że niemożliwością było dostać jakiś kąt. [...] Spaliśmy na schodach albo na gankach. Potem wujek zabrał nas na strych domu, w którym mieszkał. Było wtedy strasznie... (Relacja Adama Landserga o życiu w getcie lwowskim. Archiwum Żydowskiego Instytutu Historycznego.)

В виділеній квартирі було так тісно і жили такі люди, що не було можливості отримати якийсь кут. [...] Ми спали на сходах або на ганках. Потім вуйко забрав нас на піддашшя будинку, в якому сам жив. Тоді було страшно... (Спогади Адама Ляндсерга про життя у львівському гетто. Архів Єврейського історичного інституту.)

фото: Пам'ятник жертвам Львівського гетто, 2009 р. Автор - І.Левін.

Zedrzyj wraz ze mną zastonę - czytelniku, wydrzyj aniołowi zapomnienia to, co dziejom
ojczystym jest drogie, nie bój się ni krzyku dnia powszedniego, ni ciszy sobotniej...
Przejdź ze mną przez te ulice, wstąp w te domy, które od wieków kryją tyle sprzeczności,
tyle rzeczy wzniosłych i niskich, odbuduj w swej fantazji to, czego dziś nie ma, przejdź
ze mną na cmentarz, przedrzyj się przez zarosty ścieżki, wywołaj duchy od wieków
tam zakłète, popatrz im w oczy, jasno, śmiało, wszak to dawni Żydzi lwowscy.
(Majer Bałaban, Dzielnicza żydowska, je dzieje i zabytki, Lwów 1909)

Читачу, зірви зі мною завісу, вирви у ангела забуття те, що є дорогим нашій історії,
не бійся ані крику буднів, ані суботньої тиші. Пройдися зі мною цими вулицями,
зайди в будинки, що століттями приховують стільки суперечностей, на стільки
високого і низького, відбудуй у своїй фантазії те, чого сьогодні вже немає, пройди
зі мною на цвинтар, долаючи зарослі на стежках, виклич духи, що віками там
закляті, подивись їм в очі ясно та сміливо, адже це прадавні львівські євреї.
(Маєр Балабан, Єврейська дільниця, її історія та пам'ятки, Львів 1909)

фото: Маєр Балабан. Колекція Єврейського історичного інституту в Варшаві.